

III
Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ (2018-2019)
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ: ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ - ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ – ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

(ΚΦΛ03 - ΜΦΛ03 - ΓΦΛ03: ΕΠΟΣ)
(Ε. Καραμαλέγκου)

P. VERGILI MARONIS, *AENEIS*

LIBER I – ΒΙΒΛΙΟ Ι

I. Το ΒΙΒΛΙΟ Ι (Γενικά)

I.1. Θεματικοί άξονες:

Προοίμιο *Αινειάδας*, Καταιγίδα, άφιξη των Τρώων στην Καρχηδόνα, Ήρα, Αφροδίτη, συνάντηση Αινεία - Διδούς, έναρξη της αφήγησης του Αινεία

I.2. Τα κείμενα (που θα διδαχθούν) στα συμφραζόμενα του Βιβλίου Ι:

- Η αρχή του έπους: Προοίμιο (1-11)
- Η Καρχηδόνα και η σχέση της με τον Αινεία, τους Τρώες, την Ήρα και τους μελλοντικούς Ρωμαίους: Η Ήρα και η Καρχηδόνα (12-33). Η οργή της Ήρας (34-50). Ήρα – Αίολος (51-80). Καταιγίδα – Επέμβαση Ποσειδώνα (81-156). Η σωτηρία των Τρώων (157-222).
- Η Αφροδίτη, ο Ζευσ, η Ήρα, το fatum του Αινεία και των Τρώων, ο έρωτας της Διδούς : Αφροδίτη – Ζευσ – Προφητεία (223-296). Ερμής – Αινείας – Αφροδίτη (297-417). Αινείας – Καρχηδόνα – Διδώ (418-656 [Η παρομοίωση Dido – Diana : 495-508]). Αφροδίτη – Διδώ και Αινείας – Ασκάnios /Έρωτας - Συμπόσιο (657 – τέλος [Προτροπή για την αφήγηση :748 – τέλος])).

II. Το ΒΙΒΛΙΟ Ι (τα κείμενα αναλυτικά)

II.1. Προοίμιο (1-11) :

(Για το προοίμιο στην κλασική ποίηση βλ. ενδεικτικά *Beginnings in Classical Literature*, ed. F.M. Dune & Th. Cole, YCIS 29 (1992)

- Το πρόβλημα της αρχής της *Αινειάδας*:

Arma virumque cano

ή

Ille ego, qui quodam gracili modulatus avena
carmen, et egressus silvis vicina coegi
ut quamvis avido parerent arva colono,

gratum opus agricolis, at nunc horrentia Martis

(η έρευνα για το συγκεκριμένο θέμα, βλ. R.G. Austin (2001 επιμ. Λ. Τρομάρας σ. 55-59). Στήριξη της θέσης υπέρ της αρχής:
Arma virumque cano

- Δομή και προγραμματική διάσταση του προοιμίου
- Διακειμενική εξέταση (ομηρική, δραματική και ελληνοιστική ποίηση, ρητορική). Η θέση του Ρωμαίου ποιητή στην επική παράδοση. Ένταξη και διαφοροποίηση
- Η έννοια του primus (Propert., *Eleg.* I.1.1: Cynthia prima)
- Η έννοια του fatum
- Η παράδοση του Lavinium και ο μύθος του Αινεία. Χρονολόγηση. Αρχαιολογικά ευρήματα. Φιλολογική έρευνα. (βλ. S. Weinstock, 'Two archaic inscriptions from Latium', JRS 50 (1960) 112-118. Λανθασμένη χρονολόγηση: J. Perret, *Les origines de la légende troyenne de Rome (281-31)*, Paris, 1942)
- Dei Penates: Λατρεία
- Ιδρυτικοί σταθμοί: Troia – Latium – Alba Longa - Roma
- Η Μούσα (Musa) στο στ. 8: η μη τυπική επίκληση και η σημασία της, ειδολογικές προεκτάσεις και ποιητολογική διάσταση
- Pietas, ως κύριο γνώρισμα του βεργιλιανού ήρωα
- Labor: των ηρώων του έπους και της ποιητικής τέχνης του συγγραφέα του έπους
- Η ερώτηση του επικού αφηγητή στο τέλος του προοιμίου: η σημασία της αναφορικά με το συγκεκριμένο προοίμιο αλλά και την εξέλιξη του επικού είδους.

II.2. Η Ήρα και η Καρχηδόνα (12-33) :

- Ρώμη - Καρχηδόνα : Ατιολόγηση της κυρίαρχης θέσης της Καρχηδόνας στα ΒΙΒΛΙΑ I-IV
 - μυθική: bellum troianum, iudicium Paridis, Ganymedis honores
 - ιστορική: 'απώτερη' ιστορία -σύγχρονη 'ιστορική συγκυρία'
 - λογοτεχνική: Ναίβιος (παρουσία Καρχηδόνας και Διδούς στο έπος του)
- Η Ήρα και η πόλη της: Καρχηδόνα – Σάμος - Άργος. Η μυθική παράδοση και η αντιμετώπισή της από τον Ρωμαίο ποιητή. Τρόπος άρσης της διάστασης μεταξύ παράδοσης και καινοτομιών του ποιητή
- Saturnia: η ρωμαϊκή διάσταση της Ήρας
- Η σημασία του tantae molis....gentem: οι δυσκολίες πίσω από τη δημιουργία του μεγάλου και σπουδαίου.

II.3. Η προφητεία του Διός στην Αφροδίτη (223-296):

- Δομή:

- διάλογος Αφροδίτης - Διός
 - Αφροδίτη
 - Ζεύς
 - Ο Ναίβιος (Μακρόβιος, Saturnalia, 6.2.31)
 - Δραματική διάσταση του χωρίου
 - Ρητορική διάσταση του λόγου της Αφροδίτης
 - exordium
 - captatio benevolentiae
 - narratio
 - probatio
 - Exemplum
 - Peroratio
- Χρήση ρητορικών μέσων: ερωτήσεις, ειρωνεία, πρόκληση συγκίνησης, κλιμάκωση εντάσεων. Η επίδραση της ανάπτυξης της ρητορικής τέχνης κατά την εποχή του Κικέρωνα στα λογοτεχνικά κείμενα της εποχής του Αυγούστου. Η σύγκριση των λόγων του βεργιλιανού έπους με τους λόγους των προγενέστερων επών, ελληνικών και λατινικών
- Ο λόγος του Διός
 - Η προφητεία και η θέση της μεταξύ των προφητειών της *Αινειάδας*
 - Ο Ζευς και η ιδιαίτερη σχέση του με το *fatum*
 - Το *fatum* Αινείας και Ρώμης και η σημασία του για το status της Ρώμης και τη θέση της στον κόσμο
 - Μύθος και Ιστορία στο εσωτερικό του λόγου του Διός και αναφορικά προς τη χρήση του προφητικού λόγου
 - Οι σταθμοί
 - Ο Αινείας και το Lavinium
 - Ο Ασκάnios- Ίουλος, η gens Julia και η Alba Longa
 - Ο Ρωμύλος- ο Άρης- η Ρώμη
 - Ο Καίσαρ (Αύγουστος;), η σύγχρονη Ρώμη και το Principatum
 - Η Fides και η Vesta
 - Romulus et Remus
 - portae Belli
 - Η αιώνια ισχύς και δόξα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Πολύβιος- ποιητές της εποχής του Αυγούστου)
 - Η λειτουργία της προφητείας

II.4. Dido – Diana (495-508):

- Η παρομοίωση
- Το ομηρικό διακείμενο (*Οδύσσεια*, ζ, 102-109)

οἴη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεα ἰοχέαιρα,
ἦ κατὰ Τηϋῆγον περιμήκετον ἦ Ἐρύμανθον,

τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείης ἐλάφοισι:

τῆ δέ θ' ἄμα νύμφαι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο,
ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ:
πασάων δ' ὑπὲρ ἧ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
ῥεῖτ' ἄριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι:
ὥς ἢ γ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμῆς

- Τα αρχαία σχόλια. Η κριτική του Probus και του Gellius. Ο Σέρβιος
- Η σύγχρονη έρευνα
- Το παράλληλο της παρομοίωσης του Αινεία με τον Απόλλωνα (Αιν. IV.141 κ.ε.):

ipse ante alios pulcherrimus omnis
infert se socium Aeneas atque agmina iungit.
qualis ubi hibernam Lyciam Xanthique fluenta
deserit ac Delum maternam inuisit Apollo
instauratque choros, mixtique altaria circum 145
Cretesque Dryopesque fremunt pictique Agathyrsi;
ipse iugis Cynthi graditur mollique fluentem
fronde premit crinem fingens atque implicat auro,
tela sonant umeris: haud illo segnior ibat
Aeneas, tantum egregio decus enitet ore. 150
postquam altos uentum in montis atque inuia lustra,
ecce ferae saxi deiectae uertice caprae
decurrere iugis; alia de parte patentis
transmittunt cursu campos atque agmina cerui
puluerulenta fuga glomerant montisque relinquunt. 155

- Ο Καλλίμαχος – ο Κάτουλλος
- Η τραγική διάσταση του αποσπάσματος
- Γιατί η Dido ως Diana; Το θέμα της αγνότητας και της αιώνιας πίστης. Η αίσθηση της υπεροχής και οι δεσμοί με την πόλη και τους υπηκόους

II.5. Προτροπή για την αφήγηση (748 - τέλος):

- Το τέλος του Βιβλίου I και η λειτουργία του για την αιτιολόγηση της σύνθεσης των επόμενων Βιβλίων καθώς και της συνοχής τους
- infelix Dido: η λειτουργία της βεργιλιανής επανάληψης
- longum amorem: πολυσημία και αντίθεση
- Μετρική υποστήριξη (πρβλ. I, 188)
- hospes: η αρχή και το τέλος στο επεισόδιο της Καρχηδόνας
- Το πρόβλημα του septima aetas
- Η ρητορική διάσταση του κειμένου:
 - ποικιλία και
 - κλίμακα.